

Số : 45/ ĐK-BQL

LÝ LỊCH DI TÍCH

I/ Tên gọi: - Tên chữ : Hội An Tiên Tự

- Tên thường gọi : Nhà Thờ Tiên Hiền Hội An

II/ Địa điểm phân bố di tích trên đường đi đến:

- Di tích hiện nay nằm ở khu vực 3 Phường Minh An Hội An.

- Từ bến xe Hội An vào trung tâm Thị xã theo đường Huỳnh Thúc Kháng đến Phan Đình Phùng chừng 1.500m, đến ngã tư các đường Phan Đình Phùng - Trần Hưng Đạo - Nguyễn Trường Tộ - Lê Lợi gặp nhau rẽ sang tay trái theo đường Lê Lợi về hướng Nam, chừng 30m thì gặp Hội An Tiên Tự nằm bên trái mang số 3 Lê Lợi.

- Đến di tích có thể bằng các loại phương tiện giao thông đường bộ.

III/ Sự kiện nhân vật lịch sử và thuộc tính của di tích:

- Làng Hội An được hình thành khá sớm, do 1 bộ phận cư dân người Việt từ phía Bắc vào đây lập làng vào khoảng đầu thế kỷ 17. Sự hình thành và phát triển của làng Hội An đã đóng góp 1 phần quan trọng đối với sự hình thành và phát triển của khối cộng đồng cư dân ở Đô thị thương cảng Hội An nói chung đặc biệt tên “Hội An” của làng qua quá trình lịch sử phát triển đã trở thành tên chung cho cả vùng thương cảng cửa ven biển này (tức là có thể gọi là Faifo) hay Hội An đều được, đối với đương đại thì “Hội An” đã thay thế hoàn toàn “Faifo” (tên gọi Faifo chỉ còn là 1 tên gọi trong 1 thời kỳ lịch sử).

- Do làng Hội An được hình thành khá sớm như vậy và với vai trò quan trọng của nó nên có khả năng chắc chắn “Hội An Tiên Tự” đã sớm được xây dựng vào khoảng thế kỷ 17. Còn công trình hiện tồn, căn cứ vào 1 số tư liệu văn bản, chữ trên xà cò có bức hoành và các dấu ấn còn lại (về kiến thức trang trí mỹ thuật kiến trúc) của di tích thì công trình được xây dựng vào đầu TK 19 (năm Minh Mạng thứ 14 - 1883).

- Hội An Tiên Tự là nơi thờ cúng các bậc tiên hiền và hậu hiền có công khai sáng xây dựng và phát triển làng qua nhiều đời (theo quan niệm cổ truyền của người Việt) (uống nước nhớ nguồn). Cho đến nay còn nhiều khó khăn nên chưa biết rõ cụ thể những họ (tộc) tiên hiền và hậu hiền của làng.

- Ở đây xưa kia hàng năm ngoài các lễ lệ thường kỳ thì có 2 ngày cúng lớn (Xuân Thu nhị kỳ) vào ngày 10/3 âm, nhưng cúng tế linh đình nhất vào ngày 10/8.

IV/ Loại di tích:

- Đình thờ tiền hiền làng.

V/ Khảo tả di tích:

- Với 3 hạng mục công trình là tam quan, sân, chính điện, nhà Đông và nhà Tây, di tích được kiến tạo bởi vật liệu chủ yếu là bằng gỗ, gạch, đá.

- Ngăn cách với đường Lê Lợi bởi 1 tam quan đồ sộ cao 3,5m, có mái che gồm 3 lối đi, lối giữa cửa đôi, hai cánh cửa bằng lớn có khung sắt. Hai bên là 2 lối đi có cánh cửa bằng 1 cánh. Nối tiếp với tam quan là 2 bờ tường chạy dài (2 bên tam quan), mỗi bên dày 40cm, cao 2m. Trên tam quan đắp nổi 4 chữ “Hội An Tiên Tự” (tức nơi thờ các vị tiền hiền ở Hội An).

- Qua khỏi tam quan là 1 khoảng sân rộng 8mx14m, 2 bên là nhà Đông và nhà Tây (nay đã bị sập mất chỉ còn nền nhà).

- Công trình chính gồm 2 nếp nhà nối nhau, chia làm 3 gian. Tường bằng gạch vôi, mái lợp ngói âm dương. Mái hiên được đỡ bởi hàng cột bằng đá thanh (20 x 30cm). Bẩy hiên và đầu dư tạo hình đầu rồng bằng gỗ, sơn đỏ. Hệ kết cấu của mái hiên theo kiểu chông dậu, gỗ được tạo dáng hình lục giác. Giữa mái hiên và nếp thứ nhất được ngăn lại bởi hệ thống cửa (thượng song hạ bản) có chạm trổ (chạm nổi) các đề tài tứ bình, hoa lá, lân, long mã và kẻ chỉ viền quanh các bản cửa. Ở phía trên cửa ra vào là hệ thống cửa gió bằng gỗ được chạm trổ xuyên lồng với các dạng hình tổ ong, hoa chữ vạn thật khéo léo, tinh xảo đẹp mắt. Kết cấu của hệ vì kèo nếp nhà thứ nhất theo kiểu chông rường giả thủ có chạm trổ giả thủ kiểu trái bí. Nếp thứ hai là nơi đặt những bàn hương án. Hệ vì kèo kết cấu theo kiểu cột trốn kẻ chuyền đơn giản. Giữa nếp I và II cũng được ngăn đôi bằng hệ cửa thượng song hạ bản, đặc biệt trên bản chính cánh cửa có chạm nổi hình hoa quả, chim chóc và cây cảnh. Được tô điểm với nhiều màu sắc hài hòa. Trong cùng là 3 bệ thờ với 3 bàn hương án. ở hương án giữa có bài vị lớn thờ Lịch Đại tiền hiền và hai bên thờ chư linh vị, các bàn hương án này được tạo dựng khá cao lớn, đồ sộ làm tăng thêm vẻ uy nghiêm, bề thế.

VI/ Các hiện vật trong di tích:

- Bức hoành tên chữ Hội An Tiên Tự năm Duy Tân Tân Hợi .

- Hai bức hoành “sáng nghiệp thùy lưu” và “phát ngoại quang hoa” năm Bảo Đại 17.

- 1 cặp liễn đối

- 3 bài vị lớn chạm khắc khá tinh vi.

- 4 đôn bằng đá Non Nước hình tròn có tạo hình đồng tiền cao 48cm đường kính đáy 30cm miệng 36cm.

VII/ Giá trị lịch sử, khoa học, nghệ thuật, văn hóa:

- Đây là 1 công trình kiến trúc của 1 làng là 1 bộ phận cư dân Việt vốn được hình thành sớm và có vai trò quan trọng ở ĐTC Hội An. Tên gọi Hội An của làng đã trở thành tên gọi chung cho cả vùng Đô thị thương cảng Hội An (Faifo) xưa kia và ĐTC Hội An hôm nay. Di tích là một loại hình “nhà thờ tiền hiền làng xã” được coi là tiêu biểu và có ý nghĩa lớn trong loại hình kiến trúc và quá trình hình thành và phát triển chung của khối cộng đồng cư dân Hội An. Có ý nghĩa giáo dục tốt về quan niệm tư tưởng ăn quả nhớ kẻ trồng cây, uống nước nhớ nguồn trong truyền thống của người Việt ta. Nên được đưa vào quản lý bảo hộ của nhà nước và trực tiếp của các chư phái tộc, có biện pháp bảo quản, trùng tu, tôn tạo di tích, sẽ trở thành 1 điểm tham quan nghiên cứu, và du lịch hấp dẫn.

VIII/ Tình trạng bảo quản của di tích :

- Các lần trùng tu trước đây không được rõ, chi tiết hai lần gần đây là năm Duy Tân Tân Hợi (1911) và năm Bảo Đại 17 (1921).

- Sau giải phóng 1975 Phường Minh An lấy làm nhà truyền thống của Phường một thời gian sau do không hiểu giá trị của di tích và do ĐTC Hội An chưa được quan tâm bảo quản, nên Phường đã phá hỏng 1 số nhà cửa thuộc di tích như: đập mảng tường bên phải, phá nhà Đông nhà Tây, nay chỉ còn lại công trình chính và đang sử dụng làm kho của HTX kinh tiêu Phường Minh An. Ngoài các phần đã bị đập phá, di tích còn lại hiện nay cũng bị đe dọa nghiêm trọng và 1 số kết cấu vì kèo đã bị mối mọt. Hệ ngói ở mái hiên bị vỡ và tụt đầu xuống. Một số ván ép tường của cửa chính bị mối mọt ăn roi ra ngoài dễ bị thất lạc hủy hoại. Việc thờ cúng lễ lễ hàng năm không được tiến hành như trước nữa.

- Do điều kiện lịch sử để lại hiện nay, các chư phái tộc của làng Hội An gần như bị thất tán thiếu người đứng ra trông nom, bảo quản nhưng cơ bản là do địa phương chiếm dụng trái phép sử dụng sai mục đích.

IX/ Các phương án bảo vệ sử dụng di tích :

- Đây là di tích có giá trị về nhiều mặt và nằm trên trục đường Lê Lợi hiện nay rất cần thiết cho việc bảo vệ tu bổ.

- Chư phái tộc ở đây đang xin lại tự quản lý dưới sự bảo trợ của nhà nước thì nên cần sớm giao lại cho nhân dân sử dụng và phát huy tác dụng của nó. Trước mắt có thể sớm giao lại cho Ban QLDT địa phương trực tiếp quản lý để có biện pháp bảo vệ tu bổ kịp thời phát huy tác dụng.

- Vì là di tích có nhiều giá trị đề nghị Bộ văn hóa cấp bằng công nhận di tích lịch sử - văn hóa.

X/ Cở sở pháp lý bảo vệ di tích :

- Di tích đã được đưa vào danh mục quản lý tại Ban QLDT địa phương từ năm 1985.

XI/ Những tư liệu bổ sung :

- Tên chữ “Hội An” được xuất hiện trên các bản đồ: Hồng Đức bản đồ Thiên Nam Tứ chí lộ Đồ thư, “Bình An Đồ” trong tập Hồng Đức bản đồ... trên văn bia tại động Hoa Nghiêm (Non Nước - QNĐN) niên đại 1640 canh Thìn.

Hội An, ngày 14 tháng 4 năm 1992

BAN QUẢN LÝ DI TÍCH HỘI AN

Trưởng ban

Đã ký
Nguyễn Văn Phi

Người lập lý lịch

Đã ký
Nguyễn Chí Trung

TM. UBND THỊ XÃ HỘI AN
Phó Chủ tịch

Đã ký

Phạm Ngọc Giới

SAO NGUYÊN BẢN CHÍNH